

Praktische producten voor inzet binnen jouw instelling

De Uitnodigingsregel: ethische hulpmiddelen

HOE ZET JE DIT PRODUCT IN?

De Ethische hulpmiddelen in dit document kun je inzetten om binnen je eigen organisatie het gesprek aan te gaan over de Uitnodigingsregel. Bijvoorbeeld over: welke vragen leven er over dit onderwerp, hoe gaan we hiermee om en wat spreken we met elkaar af?

Andere beschikbare producten:

- Interventie overzicht
- Kwaliteit van het model
- DPIA
- Procesplaat
- Plan van aanpak
- Spelregels
- Kick-off presentatie

Deze producten zijn ontwikkeld voor de praktijkpilot van de datacoalitie DGO. Het is aan de instelling om ze aan te vullen en te verrijken met de eigen context.

Waarom ethische hulpmiddelen?

De Uitnodigingsregel maakt gebruik van (student) data. Het gebruik van data kan een gevoelig onderwerp zijn en vragen oproepen:

- Van wie is de data?
- Mogen we deze data hebben?
- Wat gaan we met de data doen?
- Moeten we de student hierover informeren?
- Etc.

Daarom is het belangrijk om met elkaar het ethische gesprek te voeren.

Er is een aantal hulpmiddelen te vinden als het gaat om het voeren van het ethische gesprek. Deze kunnen, bijvoorbeeld in werksessies, worden gebruikt.

Welke ethische hulpmiddelen zijn er?

Ethiekkompas

- <https://www.kennisnet.nl/artikel/11339/het-ethiekkompas-helpt-u-met-ethische-vraagstukken-over-digitalisering/>
(zie voorbeeld op slide 5, 6, 7 en 8)

Waarden hiërarchie

- <https://www.kennisnet.nl/artikel/12352/waardenwijzer-in-gesprek-over-onderwijswaarden-en-digitalisering/>

Begeleidingsethiek

- <https://ecp.nl/project/aanpak-begeleidingsethiek/>

KennisnetWijzer

Ethiek Kompas

Uitgevoerd op dinsdag 14 mei 2024

Uitgevoerd door

1

De ethische vraag en eerste reacties

Ethiek gaat over het goede handelen. Een ethische vraag heeft daarom vaak de volgende vorm: 'Is het goed om ...?' Hieronder staat de ethische vraag die in deze sessie is behandeld. Daaronder zijn de eerste reacties weergegeven die de ethische vraag bij de deelnemers oproep.

De ethische vraag

Is het goed om studenten te begeleiden op basis van een kans van uitval gegeven door een AI-model?

Eerste reacties

- Ik kan me voorstellen dat het voor de docenten die pedagogisch wat minder goed zijn, dat dit best een goede tool kan zijn wat we ernaast kunnen houden. Ik ben wel bang voor tunnelvisie, je moet oppassen met alleen focussen op de top van het lijstje.
- 'Je kan ook onterecht of terecht boven of onderaan het lijstje terecht komen'. Als er echt iets is, ga je niet uit jezelf een gesprek aanvragen
- We gaan uit van het goede maar wel met een waarschuwing.
- Als je iemand snel in beeld hebt, kan je ook eerder actie ondernemen.
- Mijn coach in periode 1 was bang om met me te praten omdat ik erg heftig reageerde. Deze informatie zou juist iets toe kunnen voegen en dat ik dus wel het goede gesprek gehad zou kunnen hebben.

- De intentie is natuurlijk niet dat je negatief handelt, maar je hebt ook nog andere studenten die er wel zijn en als je dan veel aandacht geeft aan de 'negatieve' studenten gaat dat ten kosten van de 'goede'.
- Je wilt eigenlijk niet dat de informatie ervoor zorgt dat we niet meer investeren in de student
- Het is wel belangrijk dat studenten hier geen last van krijgen. Als we studenten voor 1 oktober afmelden, dan krijgen we geen boete en dan zou het zo maar kunnen dat deze informatie zorgt voor het uitschrijven van studenten
- Ik ben in de eerste periode slecht gestart dus dit had me daar best bij kunnen helpen.
- Ja het is goed want je doet het om te helpen.
- De oorspronkelijke vraag was: Is het goed om studenten gedifferentieerd te begeleiden op basis van een kans van uitval gegenereerd door een AI-model? Deze vraag is iets te lastig, vooral het woord gedifferentieerd zal hierbij moeten wijzigen. Differentiëren staat niet ter discussie, dat doen we in ieder geval. Wat wel ter discussie staat zijn de interventies. De vraag waar we mee aan de slag gaan is dus aangepast.
- - moeilijke vraag, het heeft 3 delen. - antwoord is op zich ja, zeker als je het naast andere tools gebruikt. Zien docenten het niet ook al, is ons systeem al toereikend?

2 Waarden

Dit zijn de waarden die zijn benoemd en aangemerkt als belangrijk. Waarden zijn algemene, abstracte ideeën of idealen waarnaar we streven en die ons handelen richting geven. Je kunt waarden onderscheiden op verschillende niveaus, van universeel tot persoonlijk. In het onderwijs gaat het vaak om een mix van publieke, persoonlijke, levensbeschouwelijke of pedagogische waarden. Voorbeelden zijn: gelijkheid, privacy, autonomie, veiligheid.

Waarden	Weging
Zorgzaam	☆
Het is gewoon vervelend, tijdrovend	☆
Creatief	☆
Inclusiviteit	☆
Persoonlijke professionele ontwikkeling	★
Veilige sfeer	★
Persoonlijk	☆
Maatwerk	★
Kansen bieden	☆
Iedereen wordt gezien	☆
Betekenisvol	☆

3 Argumenten

Bij de vraag 'Is het goed om studenten te begeleiden op basis van een kans van uitval gegeven door een AI-model?' werden de volgende argumenten gegeven:

Argumenten voor

- ⊕ Extra middel om naast andere tools te gebruiken. Het kan je helpen in de begeleiding.
Bevorderde waarde(n): Iedereen wordt gezien , Persoonlijk , Zorgzaam , Maatwerk ★ , Kansen bieden , Inclusiviteit
- ⊕ Biedt meer kansen op vroeg ingrijpen en zo uitval te voorkomen.
Bevorderde waarde(n): Persoonlijk , Maatwerk ★ , Zorgzaam , Kansen bieden , Inclusiviteit
- ⊕ Je voorkomt mogelijke frustratie en demotivatie bij studenten omdat ze eerder gezien worden. Je kan negatieve ervaringen wegnemen.
Bevorderde waarde(n): Kansen bieden , Persoonlijke professionele ontwikkeling ★ , Inclusiviteit , Iedereen wordt gezien , Veilige sfeer ★
- ⊕ Je handelt preventief in plaats van curatief. Je kan eerder interventies inzetten.
Bevorderde waarde(n): Maatwerk ★ , Kansen bieden , Zorgzaam , Persoonlijke professionele ontwikkeling ★
- ⊕ Het kan ook helpen bij het creëren van een overzicht waarmee de zorgcoördinator de mentoren kan begeleiden.
Bevorderde waarde(n): Kansen bieden , Iedereen wordt gezien , Maatwerk ★

Argumenten tegen

- ⊖ Data-lek: gevoelige informatie kan op straat belanden. Het is een risico dat de informatie publiekelijk bekend wordt.

Bedreigde waarde(n): Zorgzaam , Veilige sfeer ★

- ⊖ Tunnelvisie: Je gaat meer focussen op wat de AI zegt dan op wat je zelf ziet

Bedreigde waarde(n): Iedereen wordt gezien , Kansen bieden , Maatwerk ★

- ⊖ Vooringenomenheid/ vooroordelen: Je kijkt met een voor ingenomen blik naar de student waardoor je niet meer open staat voor het gesprek. Mensen gaan verkeerd handelen op basis van hun oordeel.

Bedreigde waarde(n): Zorgzaam , Kansen bieden , Veilige sfeer ★

- ⊖ Geen goede data. Het model werkt niet goed genoeg (betrouwbaarheid). Risico is dat je gaat handelen op verkeerde informatie

Bedreigde waarde(n): Kansen bieden , Persoonlijke professionele ontwikkeling ★

- ⊖ Oh, weer een tool. We hebben er al genoeg

Bedreigde waarde(n): Het is gewoon vervelend, tijdrovend

- ⊖ Het algoritme kan discriminerend zijn, studenten kunnen zich benadeeld voelen. Het is ook afhankelijk van welke informatie in de modellen gaat.

Bedreigde waarde(n): Inclusiviteit , Zorgzaam , Veilige sfeer ★ , Kansen bieden

4

Antwoord op de ethische vraag

Dit is het antwoord:

Ja, mits ...

- Ik zie veel kansen in het vroegtijdig signaleren.
- Het is relatief eenvoudige informatie
- Het kan nieuwe coaches ook helpen

- Ik zie ook wel de gevaren.
- ...er afspraken gemaakt worden over het gebruik van deze formatie.
- ...dit als aanvulling wordt gezien en niet blind gevaren wordt op deze informatie.
- ...er een betrouwbaar model geschat kan worden

Hopelijk heeft ethische reflectie jullie geholpen om je vraag te beantwoorden. Ethiek is nooit helemaal af. Je kunt het Ethiekkompas altijd nog een keer doorlopen, bijvoorbeeld in een andere samenstelling, als je meer informatie hebt of als de omstandigheden veranderen.

Werksessie ethisch gesprek: stappenplan

Stap 1: Welke ethische vraag staat centraal?

- Reacties ophalen

Stap 2: Waarden benoemen

- Waarden wegen

Stap 3: Argumenten bedenken

- Argumenten wegen

Stap 4: Vraag beantwoorden

Werksessie ethisch gesprek: wie nodig je uit?

- Manager (teamleider opleiding)
- Docent(en)
- SLB'ers
- Student(en) via een les burgerschap bijvoorbeeld

Naast een procesbegeleider is een notulist handig.